

TWO LEADEN PLATES WITH PORTRAYAL OF THE DANUBE KNIGHT FROM THE COLLECTION OF THE NATIONAL MUSEUM OF UKRAINIAN HISTORY

The publication analyses two leaden plates, which was handed to the National museum of Ukrainian history among other things by S.N. Platonov in 2001. They apply to the one type of small rectangular embossed portrayal with semicircular edicula, in which embossed portrayals arrange in four horizontal registers.

Published plates were quite widely-distributed in the Upper Mezia and Lower Pannonia from the middle of the 2nd to the 3rd century AD and had to do with cult of the Danube knight. But the interpretation of such antiquities entails number of obstacles, which were conditioned by their no supporting of epigraphy. The cult of the Danube knight formed in the Danube region among the roman soldiers on the basis of local traditions with influence of the Orient religious tendencies, but its essence isn't clear till now. However, the character of portrayals of these antiquities, in which the religious syncretism had its effect, astral-cosmic tendency of symbolism, mysticism and superstition permit dating of these plates by the final phase of crisis of Greek's ancient religious values preceded of the Christianity diffusion.

Unfortunately, it isn't known precisely where the published plates were found. That fact comes down the information which they could give. S.N. Platonov told that he have acquired they not by first-hand, but he is sure that they came from the territory of the modern Ukraine. It gives a possibility to propose very carefully that they came from Chersonesos where the votive embossed portrayal of the 3rd century AD was found. The last one is connected with this deity. The possibility of their coming to Ukraine from the territory of the last Yugoslavia by another way cannot be ruled out.

В.В. Романюк

КОМПЛЕКС ЗНАХІДОК ЧЕРНЯХІВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ З ПОСЕЛЕННЯ БІЛЯ с. ЛУК'ЯНІВКА

У публікації подано матеріали з нової пам'ятки черняхівської культури — поселення біля с. Лук'янівка.

Таращанський археологічний клуб «Невріда» при районному ЦТДЮ протягом багатьох років здійснював розвідки археологічних пам'яток у Середньому Пороссі. Багато поселень, переважно скіфського й ранньослов'янського часів, виявлено біля с. Лук'янівка Таращанського р-ну Київської обл. В урочищі Перців Яр на північний схід від села було відкрито декілька поселень різних періодів скіфського часу¹. На західній околиці села в урочищі Прогін знайдено скупчення поселень черняхівської культури. Урочище Прогін — це стара балка з м'якими формами рельєфу та опрісненим тальвегом, у верхів'ї якої бере свій початок р. Кисілівка, права притока р. Рось. Урочище витягнуте в субширотному напрямку, в його верхів'ях уздовж схилів на чорноземах було відкрито чотири поселення черняхівської культури (рис. 1). Усі чотири поселення синхронні, займають приблизно однакову площу (250 × 300 м), яка інтенсивно розорюється. Відстань між поселеннями 2—4 становить 200—400 м. До поселення 1 з півночі й північного заходу прилягали два поселення скіфського часу, які розміщувалися на схилах височини біля хут. Швайчиха с. Лесовичі.

Найбільш яскравий комплекс знахідок черняхівської культури походить із поселення 2, яке розташоване на відвершку, утвореному двома витягнутими в субмеридіональному напрямку ярами. Рівень горизонту, в якому відкрито комплекс знахідок, знаходиться на глибині 20—30 см від сучасної поверхні, здебільшого цей горизонт розораний. Культурний шар виражений нерівномірно, місця-

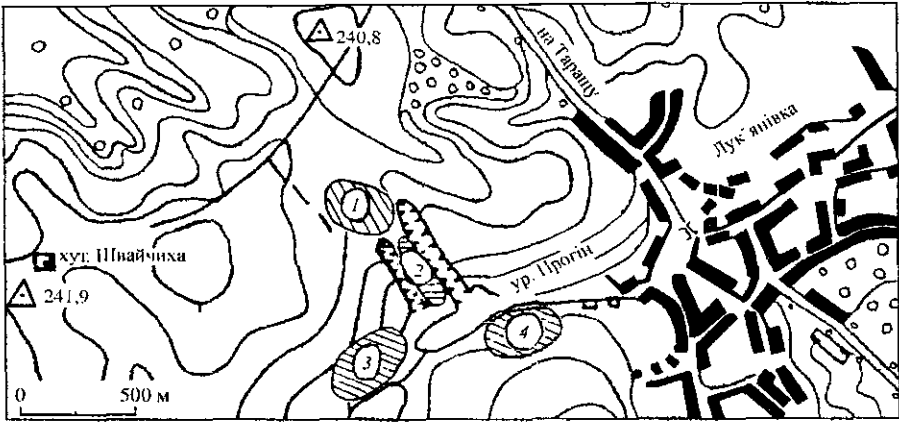

Рис. 1. Топографічний план місцевості, на якій відкрито поселення (1—4)

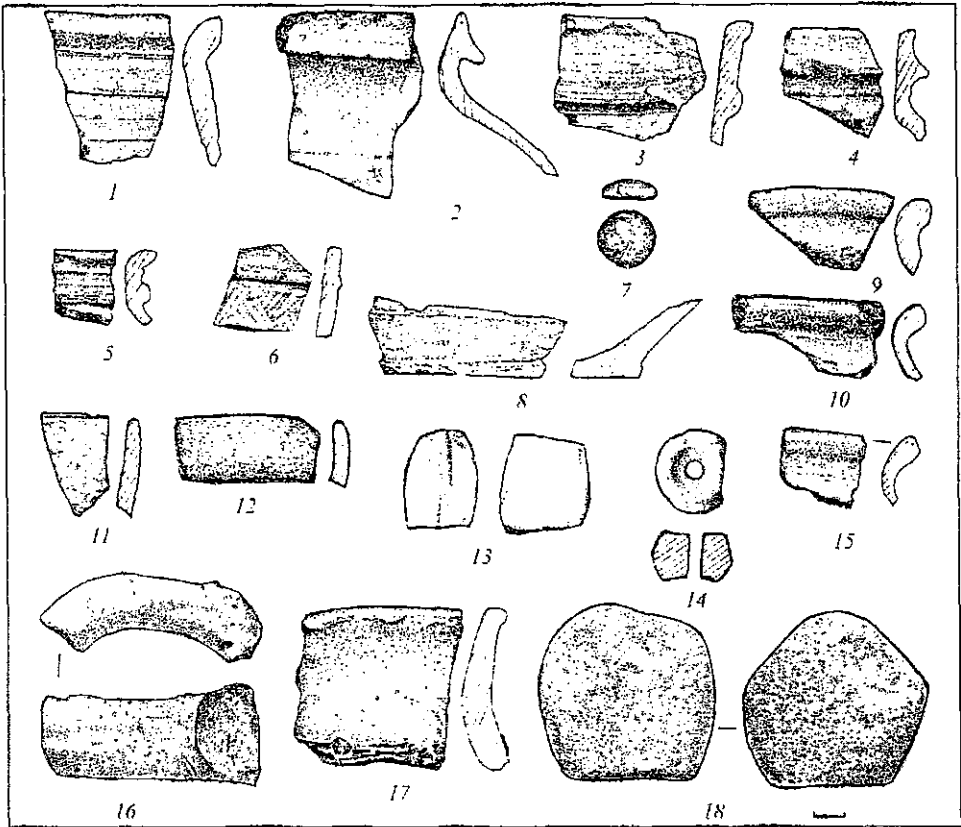

Рис. 2. Знахідки з поселення 2: 1—6, 8—12, 14—17 — глина; 7 — скло; 13, 18 — камінь

ми його товщина сягає 0,5—1 м. На зораному полі прослідковуються скупчення глиняних уламків із відбитками лози (залишки наземних жител?), кістки тварин, у тому числі перепалені, уламки гончарного посуду. У південній частині поселення, ближче до опрісненого тальвегу яру, у великій кількості виявлено шматки склоподібної крусти та металургійні шлаки. На поселенні знайдено значну кількість побутових речей, зброї та прикрас, виготовлених із заліза, що дає змогу припускати наявність місцевого осередку металургійного виробництва.

Керамічні знахідки з поселення 2 представлені уламками посуду, виготовленого на швидкому гончарному крузі як із гонкого, так і з грубого тіста сірого та чорного кольору, рідше світло-коричневого лискування з тонковідлущеної

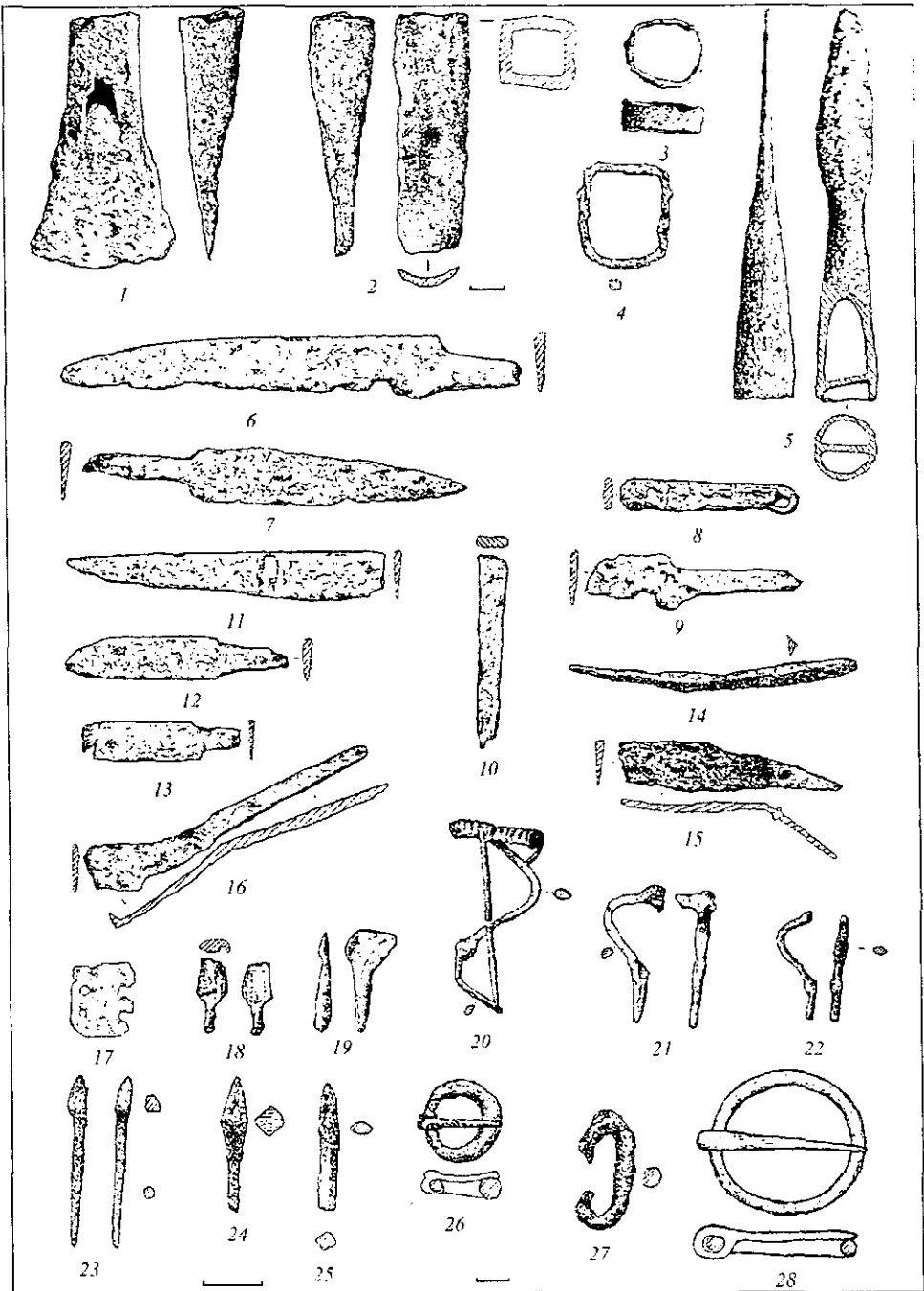

Рис. 3. Вироби із заліза, знайдені на поселенні 2

глини. Це типовий набір посуду, характерного для черняхівського середовища, — горщики, глечики, кубки і миски. Стінки прикрашені валиками, врізними лініями або проліскованим сітчастим орнаментом (рис. 2, 1—6, 8—10). Трапляються також уламки горщиків із профільованими вінцями, вкриті світло-сірим ангобом (рис. 2, 2). Денця посудин мають кільцевий або плитчастий піддон (рис. 2, 8). До предметів імпорту належить уламок ручки світлоглиняної амфори (рис. 2, 16). У південній частині поселення знайдено також поодинокі уламки посуду попередніх часів: вкриті жовто-вохристим ангобом фрагменти посуду середньотрипільської культури (рис. 2, 11, 12), уламок ліпного горщика, прикрашеного під шийкою тонким валиком з рідкими пальцевими вдавненнями, що належить до

ранньоскіфської доби (рис. 2, 17). До того самого часу, можливо, належить кам'яний розгиральник (рис. 2, 18). Знахідки трипільської та скіфської культур — звичайне явище для поселень черняхівської культури вододілу Росі та Гнилого Тикича².

Комплекс знахідок із заліза дуже різноманітний. Це насамперед знаряддя праці: велика кількість цілих і фрагментованих ножів із прямим та дугастим лезом (рис. 3, 6, 7, 9, 11, 12, 15), тесло та тесло-долото (рис. 3, 1, 2), уламок скобеля (рис. 3, 16), бритва (рис. 3, 13), різці (рис. 3, 18, 19), пробійники (рис. 3, 10, 14). Речі побутового вжитку репрезентовані кресалом (рис. 3, 10), фібулами арбалетного та «військового» типу (рис. 3, 20–22), різноманітними пряжками — круглими, напівкруглими та прямокутними (рис. 3, 4, 26–28), плоским кільцем і пасковою пластиною (рис. 3, 3, 17). Зрідка траплялися також предмети озброєння: ціле вістря списа з круглою втулкою (рис. 3, 5), фрагмент втулки дротика та вістря черешкових стріл (рис. 3, 23–25). Окрім того, на поселенні знайдено фрагменти оселка підпрямокутної форми (рис. 2, 13), глиняне біконічне прясельце (рис. 2, 14), так звані жетони зі склоподібної маси чорного та білого кольору (рис. 2, 7). Місцеві жителі знаходили також на цьому поселенні римські монети. Одну з них було визначено В.О. Анохіним — це мідний асс, карбований у м. Вімінакий, що датується серединою III ст. н. е.

Отже, комплекс знахідок з поселення 2 не виходить за хронологічні межі середини III—IV ст. н. е., за винятком, можливо, круглої пряжки, яку можна зарахувати до V ст. н. е.³

¹ Романюк В.В. Дослідження на півдні Київщини // Археологічні дослідження в Україні 1997–1998 рр. — К., 1998.

² Аналогічна ситуація спостерігалася, наприклад, на поселеннях черняхівської культури в урочищах Гурний Яр і Карачин Яр біля с. Салиха Тарашанського р-ну Київської обл., де було проведено розвідки в 1999 р.

³ Автор вдячний співробітникам відділу ранньослов'янської археології ІА НАН України О.В. Петраускасу, О.М. Приходнюку, Р.В. Терпиловському, Б.В. Магомелову за консультації під час підготовки матеріалу до друку.

Одержано 18.05.2002

В.В. Романюк

КОМПЛЕКС НАХОДОК ЧЕРНЯХОВСКОЙ КУЛЬТУРЫ ИЗ ПОСЕЛЕНИЯ У с. ЛУКЬЯНОВКА

Тарашанским археологическим клубом «Неврида» при районном ЦТДЮ на протяжении последних лет проводятся археологические разведки у с. Лукьяновка Тарашанского р-на Киевской обл. На западной окраине села в урочище Прогон было найдено несколько поселений черняховской культуры; наиболее интересный комплекс находок происходит из поселения 2 и представлен в данной публикации.

В.В. Романюк

THE COMPLEX OF FINDS FROM THE SETTLEMENT OF CHERNICHOV CULTURE NEAR THE LUKYANOVKA VILLAGE

During the last years the archaeological club «Nevrida» of Tarascha which is in the local department of the Children and Youth Central Association conducts archaeological reconnaissance near the Lukyanovka village of Tarascha region. It was found the number of Chernichov culture settlements on the western outlying districts in the Progon natural boundary; the most interesting complex of finds relates to the settlement 2 and represents in this publication.